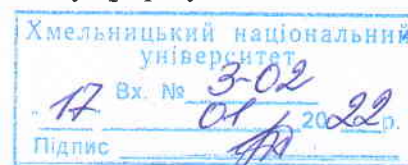

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Потапчук Тетяни Володимирівни про дисертацію
Шелепницької-Говорун Наталії Михайлівни
з теми «Формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в
закладах вищої освіти Польщі»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за
спеціальністю 015 Професійна освіта

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Демократичні й інтеграційні процеси в суспільстві зумовили динамічний розвиток, модернізацію та збагачення національної освіти, окресливши якісно нові вимоги до педагогічних кадрів, що спрямовані на підвищення професійної майстерності, формування готовності сучасних фахівців до інноваційної діяльності з використанням передового зарубіжного досвіду у сфері освіти, зокрема музичної, удосконалення підготовки майбутніх спеціалістів до провадження ефективної професійної діяльності. Нині пріоритетного значення в модернізації фахової підготовки фахівців музичного мистецтва набуває розроблення новітніх технологій навчання, які ґрунтовані на сучасних здобутках вітчизняної та світової науки.

Одна з найважливіших тенденцій розвитку освіти – підготовка фахівців музичного мистецтва якісно нового типу. Це детерміноване усвідомленням того, що сталий розвиток суспільства, подолання суперечностей суттєвою мірою залежать від системи освіти, рівня освіченості населення, його спрямованості на оволодіння новими знаннями й компетентностями протягом життя. Нині в Україні відбуваються трансформації в галузі політики, економіки, культури, у сфері міжнаціональних відносин, що спонукають до переосмислення освітньо-виховних цілей. Розв'язання такого завдання вимагає вивчення досвіду різних народів, компаративного підходу до аналізу, оскільки через пізнання одиничного й особливого стає можливим розуміння загального, знаходження того, що зближує представників різних національностей.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. На основі аналізу стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці вивчено стан опрацювання проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в педагогічній науці та її джерельне забезпечення; досліджено періодизацію розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва; схарактеризовано сучасні тенденції розвитку формування вокальної

культури фахівців музичного мистецтва в Польщі; з'ясовано організаційні засади й описати зміст, провідні форми, методи формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі; виконано порівняльний аналіз формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі та України; обґрунтовано можливості використання польського досвіду в теорії і практиці ЗВО України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

На основі огляду теоретичних джерел та вивчення освітньої практики закладів вищої освіти дисертанткою коректно визначено мету, завдання, об'єкт і предмет наукового пошуку. Обґрунтованість наукових результатів рецензованої роботи забезпечена використанням комплексу методів дослідження. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювалися у послідовності, відповідно до програми і методики дослідження.

Науковий апарат, як засвідчує аналіз дисертації, визначено коректно, він відповідає вимогам до дисертацій і є достатнім для розв'язання окреслених у роботі завдань.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Достовірність наукових положень, висновків і пропозицій, розроблених і відображених у дисертаційній роботі, можна охарактеризувати як достатні, і в цілому вони не викликають сумніву.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Привертає увагу методологічно виважений і ретельний підхід дисертантки до структурування змісту роботи.

Для досягнення заявленої мети здобувачка виконала цілісний науковий аналіз формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі та обґрунтувала можливості творчого використання прогресивних ідей польського досвіду у ЗВО України.

Зміст дисертації свідчить про глибоке володіння здобувачкою проблемами розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Розділи дослідження взаємопов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу матеріалу. Роботу ілюстровано таблицями та рисунками.

Авторка опрацювала достатню кількість джерел, що відбивають різні аспекти порушеної проблеми, що сприяє репрезентативному представленню питання розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

На основі всебічного аналізу праць українських та зарубіжних дослідників виконано історіографічний аналіз ступеня опрацювання проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Систематизовано українські й зарубіжні наукові розвідки за блоками: джерельна база дослідження за нормативно-правовими матеріалами, які розкривають (безпосередньо або опосередковано) зміст проблеми розвитку музичного мистецтва, зокрема формування вокальної культури; наукові монографічні доробки дослідників Польщі та України, де подано всебічну характеристику проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва (українські вчені-компаративісти вивчають цю проблему епізодично, для окреслення можливостей використання польського досвіду в процесі підготовки фахівців музичного мистецтва в Україні); наукові статті польських учених, що висвітлюють організацію навчання мистецьких дисциплін у Польщі.

Запропоновано періодизацію розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва. На кожному історичному етапі розвитку європейських країн вокальна культура фахівців музичного мистецтва зазнавала вдосконалення. У процесі дослідження виокремлено сім етапів (десять періодів) її становлення й розвитку.

Виявлено сучасні тенденції розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Відібрано та схарактеризовано сучасні методологічні підходи до формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва Польщі: полікультурний, інтердисциплінарний, аксіологічний (ціннісний), особистісно орієнтований, діяльнісний, системний, індивідуальний, герменевтичний, медіаосвітній, технологічний, феноменологічний, педевтологічний та популяризаційний, застосування яких дало змогу Польщі досягти вагомих успіхів і посісти гідне місце серед передових країн світу.

Польські вчені розробили на основі проведених теоретичних досліджень низку концепцій. Вокально-педагогічні концепції відображають якість формування вокальної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва. Для розвитку теоретико-методичних аспектів у формуванні вокальної культури фахівців музичного мистецтва в Польщі асимілювали елементи західноєвропейських концепцій музично-педагогічної підготовки. Концепції спрямовані на підвищення рівня формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, що відбувалося в період реформування освіти.

Схарактеризовано організаційно-методичні засади змісту, форм і методів щодо формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва. З'ясовано,

що організаційно-методичне забезпечення навчального процесу ЗВО музичного спрямування в Польщі регламентоване навчальними планами, які відрізняються блоками навчальних предметів та кількістю годин, передбачених для них (у питанні зміни навчальних планів і програм ЗВО Польщі надано автономію).

Аналіз навчальних планів і програм засвідчує, що в університетах і музичних академіях відбувається формування вокальної культури для підготовки фахівця-музиканта, однак в академіях сфокусовано увагу на більш ґрунтовному формуванні вокальної культури фахівця музичного мистецтва.

Схарактеризовано різні методи, що забезпечують формування вокальної культури фахівця музичного мистецтва: активні методи (дидактична гра, ситуативний метод, мозковий штурм, метод проєктів, дискусії, кейс-метод), що посилюють участь студентів у заняттях, самостійних дослідженнях; методи валоризації (імпресіонізму, музичної експресії); методи, запозичені в інших країнах (Далькроза, Орфа, Кодая, Штрауса та ін.); методи програмованого навчання; творчі методи (імпровізації, інтерпретації, дослідницький метод).

Створено педагогічну модель формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, що представлена концептуальними положеннями. Основна її ідея базована на теоретичних засадах (філософія; психологічні й педагогічні концепції; нормативно-правові матеріали, тенденції розвитку дефініцій ключових понять вокальної культури); методичних засадах підготовки фахівців, до яких зараховано умови формування вокальної культури (компоненти формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, які цілісно репрезентують структуру формування вокальної культури; застосування інноваційних підходів, спрямованих на формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва; принципи навчання, на яких ґрунтовані основні методи навчання майбутніх фахівців; методи формування вокальної культури; прогресивні ідеї польського досвіду).

Виконано порівняльний аналіз підготовки фахівців музичного мистецтва в університетах і музичних академіях Польщі та України, що дав змогу виокремити такі подібні ознаки: навчання за очною й заочною формами; застосування окремих видів занять (лекція, лабораторне, практичне, семінарське заняття, консультація); організація інтегрованого навчання; організація навчального процесу за семестровою системою; оцінювання знань за кредитно-модульною системою; формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва лише у ЗВО – музичних академіях та університетах, у державних ЗВО як на конкурсній, так і на контрактній основі. В обох країнах вища музична освіта має треступеневий характер: бакалавр, магістр, доктор філософії.

Виявлено й відмінні риси формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі та України. Для ЗВО Польщі характерна

суттєва автономія (викладачі розробляють навчальні плани й програми відповідно до вимог у країнах ЄС, навчальні плани ЗВО відрізняються блоками навчальних предметів і загальною кількістю годин, передбачених для підготовки фахівців музичного мистецтва). Україні властива уніфікація, що засвідчує наявність ОПП для розроблення навчального плану ЗВО, об'єднання предметів в однотипні блоки, однакова кількість годин і кредитів, передбачених для підготовки фахівців. У ЗВО Польщі більше фахових дисциплін, ніж загальних (формування вокальної культури відбувається більш ґрунтовно). Виявлено вплив дисциплін на формування вокальної культури у ЗВО Польщі й України. Констатовано численну кількість подібних методів, що сприяють формуванню вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Водночас у польських ЗВО для цього використовують й інші методи: ментальні карти, методи валоризації, дослідницький метод, методи, запозичені з інших країн (Далькроза, Орфа, Кодая та ін.), які доцільно застосовувати в процесі підготовки фахівця музичного мистецтва у ЗВО України.

Окреслено перспективи творчого використання прогресивних ідей та досвіду модернізації підготовки фахівця музичного мистецтва в Польщі в умовах реформування української системи освіти.

Отже, можна підсумувати, що дисертантка повністю виконала відповідну освітньо-наукову програму та підготувала дисертацію на високому науковому рівні.

Нові факти, одержані здобувачем. З огляду на визначене вище, правомірно констатувати, що Шелепницькою-Говорун Наталією Михайлівною *уперше*: виконано цілісний аналіз організаційно-педагогічних умов формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в Польщі, а також формування вокальної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі й України; схарактеризовано підходи до формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва; досліджено зміст підготовки фахівців музичного мистецтва щодо формування вокальної культури в університетах й академіях Польщі; обґрунтовано педагогічну модель формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі; описано науково-методичне забезпечення для формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі; конкретизовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження, з'ясовано, зокрема, зміст понять «музика», «музична культура», «вокальна культура», «музична освіта», «музичне мистецтво», «музично-педагогічна підготовка»; подальшого розвитку й конкретизації набули положення щодо виявлення та обґрунтування можливостей використання позитивного польського досвіду з підготовки фахівців музичного мистецтва в системі вищої мистецької освіти України.

Практична значущість дослідження аргументоване розробленням спецкурсу «Формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі: організаційно-педагогічні засади» та його впровадженням в освітній процес (студії академічного, джазового й естрадного співу «Золоті голоси») Національного університету біоресурсів і природокористування України, що спрямований на вдосконалення системи підготовки фахівців музичного мистецтва в Україні, оновлення її змісту, форм і методів для підготовки висококваліфікованих фахівців сучасного гатунку в галузі вищої мистецької освіти. Систематизовані та схарактеризовані напрацювання можуть бути використані для подальшого порівняльного вивчення розвитку теорії та практики підготовки фахівців музичного мистецтва в Україні й Польщі, для укладання навчально-методичних посібників із порівняльної педагогіки, а також стати цінним джерелом для подальшого реформування підготовки фахівців музичного мистецтва в Україні.

Значущість результатів дослідження для науки й практики та можливі шляхи їх використання. Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається тим, що наукові здобутки авторки складають методологічну основу для подальших наукових досліджень, перспектив розвитку підготовки фахівців музичного мистецтва.

Застосований здобувачкою багатовекторний аналіз проблеми наукового дослідження дав можливість обґрунтувати власну наукову позицію щодо досліджуваної проблеми. Отже, матеріали дослідження, його положення й висновки можуть бути використані для організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, а також у самоосвітній діяльності студентів, у системі підвищення кваліфікації і неформальній освіті з метою розвитку підготовки фахівців музичного мистецтва.

Результати дослідження впроваджено Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського (Довідка № 06/34 від 17.09.2021); Мукачевського державного університету (Довідка № 1806 від 17.09.2021); Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (Довідка № 01-12/577 від 20.09.2021); Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (Довідка № 412/02-13 від 02.09.2021); Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє відображення у 9 одноосібних наукових публікаціях, із них: 1 програма спецкурсу, 5 статей у наукових фахових журналах і збірниках наукових праць України, 1 – у зарубіжних наукових виданнях, 2 – тези в збірниках матеріалів наукових

конференцій. Публікації повністю висвітлюють основні наукові положення дисертації.

При цьому суттєво, що кількість публікацій здобувачки за темою дисертації у наукових фахових виданнях України та у закордонних періодичних виданнях відповідає вимогам до робіт такого рівня; у висновках до кожного розділу роботи наведений перелік праць дисертантки, які відбивають основний зміст розділу.

Отже, кількість та обсяг наукових публікацій, їх повнота розкриття змісту дисертації відповідає чинним вимогам щодо дисертаційних праць, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Позитивно оцінюючи виконане Наталією Михайлівною дослідження, необхідно висловити окремі зауваження й побажання:

1. У дисертації в розділі 1 логічно виокремлено і схарактеризовано історичні етапи у розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Водночас, вважаємо, що періодизацію варто було б обґрунтувати і більш широкому аспекті.
2. У розділі 2 автор здійснює аналіз форм і методів вокальної культури фахівців музичного мистецтва. На наш погляд, варто було б розглянути та порівняти детальніше у зазначеному ракурсі форми і методи підготовки фахівців музичного мистецтва.
3. У роботі набагато більше зроблено дослідницею ніж розписано у науковій новизні одержаних результатів.
4. Варто було б розробити дистанційний курс щодо формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, у зв'язку з пандемією COVID 19.
5. У тексті дисертації зустрічаються окремі орфографічні помилки та стилістичні недоліки.

Натомість висловлені зауваження та побажання суттєво не знижують значущості й цінності дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, що є самостійним завершеним дослідженням, а здобуті результати становлять вагомий внесок у теорію і практику вищої педагогічної освіти.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі» є завершеним науковим дослідженням, виконаним автором самостійно на актуальну тему. У роботі отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему. За змістом, обсягом, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, оформленням та повнотою викладу дисертаційне дослідження заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Шелепницька-Говорун Наталія Михайлівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Т. В. Потапчук

